

HARPER
LEE

...Să ucizi o pasăre
cântătoare

Traducere din limba engleză
și note de Tatiana Malița

POLIROM
2014

— la mai spune o dată.

— Știi, cind ne întorceam atunci de la biserică, am întreat-o pe Calpurnia ce înseamnă, și ea mi-a spus să te întreb pe tine, dar am uitat și te întreb abia acum.

Ziarul îi căzu în poală. Zise:

— Încă o dată, te rog.

I-am povestit de-a fir-a-păr expediția noastră la biserică împreună cu Calpurnia. Atticus părea înveselit, dar mătușa Alexandra, care ședea liniștită într-un colț și lucra la gherghef, își lăsase broderia la o parte și se uita țintă la noi.

— Cum, în duminica aceea vă întorceați cu Calpurnia de la biserică ei?

— Da, doamnă, ea ne-a dus, răspunse Jem.

— Chiar ea, am întărit la rindul meu, aducându-mi aminte de ceva, și mi-a promis că-mi dă voie să vin într-o după-amiază s-o văd la ea acasă. Atticus, am să mă duc duminica viitoare, dacă-mi dai voie, da? Caly zice că vine să mă ia chiar ea, dacă tu te duci undeva cu mașina, afară din oraș.

— Nu ai voie.

Mătușa Alexandra era aceea care vorbise. M-am răsucit în loc uluită, apoi m-am întors din nou spre Atticus, tocmai la timp ca să-i prind din zbor privirea pe care i-o aruncase mătușii, dar ca să-i înțeleg tîlcul prea tîrziu. Am ripostat:

— Nu te-am întreat pe dumneata!

Așa masiv cum era, Atticus putea totuși să se ridice sau să se așeze pe scaun mai repede decît oricine; deodată l-am văzut în picioare:

— Cere iertare mătușii!

— N-am întreat-o pe ea, te-am întreat pe tine...

Atticus întoarse capul spre mine și privirea ochiului său valid mă țintui de perete. Glasul îi era de gheață:

— Mai întâi, cere iertare mătușii.

— Iartă-mă, mătușico, am bombănit eu.

— Bun, făcu tata. Acum, să ne explicăm: ascult-o pe Calpurnia, ascultă-mă pe mine și, atîta timp cît mătușa ta locuiește sub același acoperiș cu noi, o vei asculta pe ea. Ai înțeles?

Înțelesesem. După o clipă de gândire, am conchis că singurul chip cit de cit demn de a mă retrage era să mă duc la baie, unde am rămas exact atîta cît să-i fac să creadă că avusesem nevoie. Cînd am ieșit, am mai zăbovit prin hol ca să trag cu urechea la discuția aprinsă ce se lscase în salon. Ușa deschisă îmi îngăduia să-l văd pe Jem stînd pe canapea, cu fața îngropată într-o revistă de fotbal; vîrfurile capului însă îi pendula ba la dreapta, ba la stînga, de parcă ar fi urmărit în pagini un adevărat meci de tenis.

— ...trebuie să faci ceva în privința ei, zicea mătușica. Prea ai lăsat lucrurile în plata Domnului, Atticus, prea le-ai lăsat.

— Nu văd ce rău e dacă s-ar duce acolo. Caly o să aibă grijă de ea la fel ca și aici.

Cine o fi fost „ea” de care vorbeau? Deodată inima mi se opri în loc: de mine era vorba. Am simțit cum mă apasă zidurile unui adevărat penitenciar tapetat cu stambă roz scrobită și, pentru a doua oară în viață, m-am gîndit să fug de acasă. Neîntîrziat.

— Atticus, e foarte lăudabil să fii simțitor și inimos, dar nu uita că ai o fată. O fată care crește.

— La asta mă gîndesc și eu.

— Și nu încerca să ocolești realitatea. Mai curînd sau mai tîrziu, tot va trebui s-o înfrunți, și poate că ar fi mai bine chiar în astă-seară. Acum nu mai avem nevoie de ea.

— Alexandra, răspunse Atticus, și vocea lui era cu desăvîrșire calmă. Calpurnia nu va părăsi casa aceasta decît dacă vrea ea. Poți să crezi ce poftesti, dar să știi că nu m-aș fi putut descurca în anii aceștia dacă n-o aveam pe ea. Este un membru credincios al familiei mele, iar tu va trebui să iei lucrurile așa cum sînt. În afară de aceasta, soră dragă, nu vreau să te spetești muncind pentru noi – n-ai avea nici un motiv. Caly ne este necesară întocmai ca și pînă acum.

— Dar, Atticus....

— Și apoi, nu sînt de părere că acești copii au avut cît de cît de suferit din cauză că au fost crescuți de ea. Cine știe dacă în unele privințe n-a fost mai severă

decît o mamă... nu le-a trecut cu vederea nimic, niciodată, nu l-a răsfațat, așa cum obișnuiesc cele mai multe dădace de culoare. Și-a dat silința să-i crească după mintea ei, și să știi că mintea lui Caly e luminată... Și încă ceva: copiii o iubesc.

Am răsuflet ușurată. Nu de mine, de Calpurnia era vorba. Înviorată, am intrat în salon. Atticus se refugiase din nou după ziarul lui, iar mătușa Alexandra își tachina broderia. Pic... pic... pic, făcea acul străpungînd pinza întinsă. Apoi mătușica se opri și trase mai tare de material: pic-pic-pic. Era furioasă.

Jem se ridică și, tirșîindu-și picioarele pe covor, îmi făcu semn să-l urmez. Mă duse în camera lui și închise ușa. Fața îi era gravă.

— S-au certat, Scout.

Și eu mă certasem de multe ori cu Jem în ultimele zile, dar niciodată nu-mi fusese dat să aud sau să văd pe cineva sfădindu-se cu Atticus. Scena nu putea fi deloc plăcută.

— Scout, caută să n-o mai contrazici pe mătușica, auzi?

Dojana primită de la Atticus o mai simțeam ca pe o rană proaspătă, ceea ce mă împiedică să prind tonul rugător al lui Jem. Mă încrincenai toată:

— Mă înveți tu pe mine ce să fac?!

— Nu, dar... are destule pe cap acuma... și fără să-l mai necăjim și noi.

— Și ce are, mă rog?

Nu găseam că Atticus are ceva special pe cap în clipa de față.

— Procesul lui Tom Robinson îi face sînge rău al naibii...

Am ripostat că nici vorbă nu poate fi ca tata să-și facă sînge rău. În afară de asta, procesul ne pricinuia necazuri cam o dată pe săptămînă, și nici atunci nu dura cine știe ce.

— Asta fiindcă tu nu ești în stare să-ți bați capul cu vreun lucru prea mult timp, decretă Jem. Altfel e însă la oamenii mari, noi...

Superioritatea lui innebunitoare devenise de ne-suportat în ultimele zile. Citea ori se plimba de unul

singur, încolo nu făcea nimic. Îmi trecea și mie, nu-i vorbă, tot ce citea, cu deosebirea însă că înainte îmi dădea gândind că-mi face plăcere, pe cîtă vreme acum îmi dădea pentru a mă lumina și educa.

— Ei, fir-ar să fie, Jem! Da' cine te crezi?

— Scout, să știi că vorbesc serios. Dacă te pui contra mătușii, am să... am să te plesnesc...

Asta era prea de tot! Am izbucnit:

— Lua-te-ar naiba, să știi că te omor!

Așa întins pe pat cum ședea, nu mi-a venit deloc greu să-l înșfac de ciuf și să-i infund un pumn în gură. El mă cîrpi și încercai încă o stîngă, dar un pumn în burtă mă trimise ca o plăcintă jos, pe covor. Aproape că-mi pierdusem răsufierea, dar asta nu conta, fiindcă știam că se bate, că-mi răspunde. Vasăzică, eram tot egali.

— Nu mai ești mare și tare, așa-i? am țipat, pornind din nou la atac.

El continua să șadă pe pat, din care pricină nu puteam să-l înhaț bine, așa că m-am aruncat cu toată puterea pe el, lovind, impungînd, ciupind, băgîndu-i degetele în ochi. Lupta noastră cu pumnii degenerase într-o încăierare în toată regula. Eram încă în plină încheștare, cînd Atticus reuși să ne despartă.

— Gata! zise el. Imediat în pat, amîndoi!

— Sic! făcui către Jem, fiindcă-l trimitea la culcare și pe el ca pe copii.

— Cine a început? anchetă Atticus cu un aer resemnat.

— Jem! Vrea să-mi dea lecții. Nu de la *dumnealui* trebuie să iau lecții de-acum încolo, nu-i așa?

Atticus zîmbi:

— Uite ce zic eu: faci cum îți spune Jem, dacă reușește să te convingă, bine?

Mătușa Alexandra era de față, dar tăcea. Cînd coborî în hol cu Atticus, o auzirăm zicînd: „...tocmai unul dintre lucrurile de care ți-am vorbit”, și această frază ne-a unit din nou.

Odăile noastre dădeau una într-alta. În clipa cînd închideam ușa dintre ele, Jem mormăi:

— 'pte bună, Scout.

— 'pte bună, am mormăit și eu, bijbăind prin odaie ca să aprind lumina.

Trecînd pe lingă pat, am călcat pe ceva cald, elastic și neted. Nu era tare ca un cauciuc și, în plus, mi se păru viu. De altfel, îl și auzisem mișcînd.

Am aprins lumina și am privit podeaua, lingă pat. Dar acel ceva pe care călcasem dispăruse. Am bătut în ușa lui Jem.

— Ce e?

— Ce simți cînd atingi un șarpe?

— Ceva aspru, rece, turtit. De ce?

— Cred că e unul sub patul meu. Poți să vii să te uit?

— Îți arde de glume?

Jem deschise ușa. Era numai în pantalonii de la pijama. Observai, nu fără satisfacție, că mai avea urmele pumnilor mei pe gură. Cînd pricepu în sfîrșit că nu-l luam peste picior, îmi declară:

— Dacă tu crezi că am să dau nas în nas cu un șarpe, te înșeli. Așteaptă o clipă.

Se duse la bucătărie și se înapoie cu o mătură.

— Tu suie-te mai bine-n pat, îmi recomandă.

— Crezi că e într-adevăr un șarpe? am făcut eu, invadată de îndoieli, căci mi se părea prea frumos ca să fie adevărat.

La noi, casele n-au pivnițe; sînt construite pe blocuri de piatră destul de înalte, și deși se cunosc cazuri cînd reptilele s-au strecurat în cite o locuință, ele sînt totuși rare. Bunăoară, domnișoara Rachel Haverford bea în fiecare dimineață un pahar de whisky gol, sub motiv că n-a putut să uite niciodată spaima prin care a trecut odată cînd, vrînd să-și atîrne capotul în dulapul din dormitor, a găsit incolăcit pe rufărie un șarpe cu clopoței.

Jem dădu cu mătura sub pat o dată, de încercare. Mă uitam de sus la picioarele patului, să văd dacă iese vreun șarpe. Nu ieși nici unul. Jem încercă încă o dată, mai adînc.

— Șerpii mormăie?

— Nu-i șarpe, l-am auzit pe frate-meu. E cineva.

Deodată se tiri de sub pat ceva de un cafeniu murdar. Jem ridică mătura – și puțin a lipsit să nu-i tragă una-n cap lui... Dill.

— Dumnezeuule atotputernic!

Pioasa exclamație țîsnise din pieptul lui Jem.

Ne holbam la Dill cum iese în rate. Era într-o stare vrednică de plîns. După ce-și recăpătă statura bipedă, își îndreptă mai întii umerii, apoi își răsuci labele picioarelor ca să le redea locul ce li se cuvenea în glezne și își fricționă grumazul. Restabilindu-și circulația normală, ne salută cu un simplu: „Hei!”.

Drept răspuns, Jem mai invocă o dată divinitatea. Eu nu eram în stare să scot o vorbă.

Dill însă zise:

— Mor de foame. N-aveți ceva de mîncare?

M-am îndreptat spre bucătărie ca o somnambulă și i-am adus niște lapte și o tavă pe jumătate plină cu turte de mălai, rămase de la cină. Dill înfulecă totul, mestecînd cu dinții din față, după cum îi era obiceiul.

Recăpătîndu-mi pînă la urmă glasul, am articulat:

— Cum ai ajuns aici?

Firește, pe căi întortocheate. Înviorat de mîncare, Dill ne debită următoarele: noul său tată, care nu putea să-l sufere, îl ferecase-n lanțuri și-l aruncase în pivniță (la Meridian erau pivnițe), ca să se prăpădească acolo, dar rămăsese în viață căci îi dăduse pe furis mazăre sălbatică crudă un țaran întîmplat prin partea locului, care auzise strigătele lui de ajutor (milostivul om îi strecurase, prin ventilator, pâstaie cu pâstaie, o găleată întreagă cu mazăre); apoi reușise să scape, smulgînd lanțurile din zidul în care erau prinse și, cu mîinile încătușate, fugise afară din oraș, cale de vreo două mile, pînă ce dăduse peste un circ ambulant, unde-a fost angajat pe loc și pus să spele cămila. Călătorise cu circul prin tot statul Mississippi pînă ce simțul lui de orientare, infailibil, îl vestise că se află în ținutul Abbott, statul Alabama, chiar în dreptul Maycombului, pe malul opus al râului. Restul drumului îl străbătuse pe jos.

— Cum ai ajuns aici? repetă și Jem întrebarea.